

Lærerark til ”Julefup eller fakta”

Så er det jul igen! Mon ikke der er tradition for, at der kan afsættes en time til lidt julehygge? I så fald kan man lige så godt blive klogere. I denne quiz ”Julefup eller fakta” skal eleverne gætte den rigtige forklaring på ord/personer vedrørende julen. På <https://www.historiefidusen.dk/vikartimen> findes to andre - ikke jule-relaterede - udgaver af denne klassiske leg.

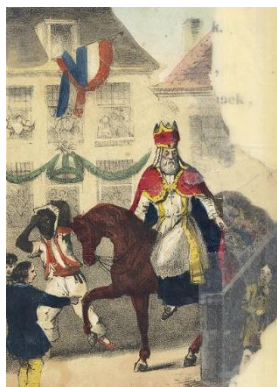

Illustration fra den første udgave om "Sankt Nikolaus og hans tjener" – se flere [her](#).

Første ord/person er Sorte Peter – eller "Zwarte Piet", som han kaldes i Holland. Han er Sankt Nicholas hjælper. Hans historiske oprindelse er noget usikker, bl.a. findes en legende om, at biskoppen [Saint Nicholas](#) (270-343) befriede en dreng fra slaveri, som måske er denne hjælper. Ellers var det i 1850 i billedbogen, "Sankt Nikolaus og hans tjener", at man mødte "Zwarte Piet". Figuren har de senere år vakt en del debat i Holland omkring racisme, bl.a. i 2019, hvor der var anti-racistiske demonstrationer imod Zwarte Piet i hele 18 hollandske byer. Det populære amerikanske "The Daily Show" har også berørt sagen, hvilket der kom dette ganske underholdende, [indslag](#) ud af.

Andet ord er sul. Her er A den rigtige valgmulighed. Der findes også et udtryk der hedder, *at man er ond i sullet*. Det betyder, at man er meget vred – måske når nogen har spist al sulen...

Det tredje ord, julemaj, må jeg blankt tilstå, jeg ikke kendte. Jeg fandt ordet nævnt i denne [artikel](#). Derfor er C den rigtige svarmulighed.

Hvis nutidens unge tror, de kan feste, kan de tro om! Julestuer kan tilskrives ord som druk, orgier og hvad, der ellers kan tænkes. Efter at eleverne har afgivet deres gæt, kan denne lille [video](#) med fordel vises. Den fortæller præcis, hvad disse julestuer handlede om, og perspektivering til nutidens julefrokoster kan vist godt bruges...

Efter de første fire ord kan klassen opdeles i to hold. Smid et af holdene uden for døren, mens det andet hold bliver i klassen. Det er vigtigt, at det første hold ikke ved, hvilket ord det andet hold har fået. Femte og sjette ord er henholdsvis *merino* og *lønlig*. Ved første øjekast har disse to ord vel intet med julen at gøre, eller hvad? Begge ord optræder i to af julens mest populære sange og salmer. I [Højt Fra Træets Grønne Top](#) får Anna fire alen *merino* til en vinterfrakke. *Merino* er uld – fra merinofåret – der er meget tyndt og blødt og kradser ikke, hvilket gør det perfekt til fx vinterfrakker. Man kan derfor godt forstå, at Anna ikke har ro til at danse rundt om juletræet, når man kan se frem til sådan en gave...

Sjette ord er *lønlig*. I julesalmen "[Glade jul, dejlige jul](#)" synges at englens "lønlig iblandt os de går". Lønlig er et gammelt, dansk ord der betyder *skjult*. Ifølge salmen daler englens ned på jorden og går iblandt os mennesker i skjul. Scannes QR-koden kan julesangen/salmen, hvor ordet optræder, høres. Hjælp eleverne, så de præcis ved, hvad ordet betyder, og giv holdet tid til at lave den rigtige og de to fup-forklaringer. Når begge hold er færdige, bliver det spændende, om de kan gætte modstandernes ord.

Måske er det bedst, hvis vi stopper legen her – men, skal vi slutte af med en ny julesang kan ordet *skideskur* bruges. Ordet optræder i [Jul i Angora](#), hvor der synges "skål i skideskuret". Der hentydes nok til et gammeldags das, men bortsorterer vi dette, kan et [skideskur](#) betyde en *høj, tynd person*. Lav fælles i klassen forklaringerne – én rigtige og to fup – på dette ord og lad eleverne afprøve, om deres forældre og bedsteforældre mon ved, hvad dette ord betyder, men det er måske klogest at vente til efter sulemaden er båret af bordet...

Ak, ja. Historien – og ikke mindst julesangenes sprog – ændrer sig. Tilbage er vist kun at ønske en glædelig jul.

Billedeoversigt

Billederne til Mere Fup eller fakta kommer fra:

Sorte Peter/Zwarte Piet

Pølser på række

To grædende børn

Majstang og fest

Grønt julepynt

Blindebuk

Magnus Manske, [Commons Wikimedia](#).

[PublicDomainPictures](#) fra [Pixabay](#).

David Monies, 1838, [Statens Museum for Kunst](#).

[Corina Selberg](#) fra [Pixabay](#)

[Susanne Jutzeler](#), [Schweiz](#), fra [Pixabay](#)

Julius Exner, 1866, [Wikipedia](#)

Øvrig grafik og billeder er benyttet med tilladelse fra canva.com